

Fra Peter Daniel Bruuns Familiearkiv.

I.

Anders Sandøe Ørsted og Familien paa Asmild.

Ved A. Heise.

Højesteretsassessor, Landstingsformand P. D. Bruun til Asmild Kloster har efterladt sig et betydeligt Familiearkiv, der nu for største Delen er i hans Sønnensøns, Kaptajn *Daniel Bruuns* Besiddelse. Med hans Indvilligelse meddeles her nogle af Brevene angaaende Anders Sandøe Ørsted og P. D. Bruun. Brevet af 18. Juni 1836, hvormed Brevvekslingen begynder, og som ved sit interessante Viborg-Billede har givet den første Anledning til Offentliggørelsen, var i P. D. Bruuns i Aaret 1909 afdøde Datters, Bispinde *Swanes* Besiddelse, der før sin Død havde givet Tilladelse til Offentliggørelsen.

Den 11. April 1836 aabnedes de nørrejyske Provincialstænders første Sammenkomst i Viborg og varede til d. 30. Juli s. A. Det var en Begivenhed for den stille By, ligesom en Genopliven af fordums Storhed. Det var længe siden, der havde været noget Liv i Byen. Alt, hvad det gamle Landsting havde ført med sig, var forlængst forsvundet efter det store Systemskifte i 1660. Ingen Kongehyldninger, ingen Adelsmøder medførte længere

større Tilstrømninger til Byen. Landstinget var sunket ned til at blive en slet og ret Domstol. Vel skulde alle Dokumenter angaaende de jyske Hovedgaardet tinglyses ved Landstinget. Dette havde medført en stærk Tilstrømning til Byen til det saakaldte Snapsting og gjort det samtidige Snapstingsmarked til en almindelig Pengetermin for hele Jylland. Hertil strømmede mange Folk; store Summer omsattes eller — tilsattes ved Spil og Svir. Men ogsaa denne Herlighed var forsvunden, da Landstinget 1805 blev omdannet til Landsoverret for Nørrejylland og Tinglysningen henlagdes til Hjemtingene. Snapstingsmarkedet tabte nu efterhaanden sin Betydning som Omsetningstermin, og selv om Domkirkens Klokker endnu den Dag i Dag »ringer Snapstinget ind«, er det dog især under de daarlige Tider efter 1820 sunket ned til at blive et ganske almindeligt Marked.

Hertil kom saa den almindelige Følge af Statsbankerotten. Ejendommene sank i Værdi og solgtes for Spotpris; intet, eller i al Fald meget ringe, Handelsliv rørte sig. Et Lyspunkt var dog den Virksomhed, som den driftige Købmand og Fabrikejer *Bertel Bruun* af de Fredericia Bruuners Slægt gav Anledning til, idet han 1809 foruden sin store Virksomhed i Fredericia og andendeds, efter Regeringens Tilskyndelse havde anlagt en Klædefabrik i Viborg ved hvis Drift han benyttede Tugthusfangerne. Samme Aar havde han købt Asmild Kloster med Søndermølle og Aalemølle, hvor der ogsaa anlagdes Fabrikker¹⁾. Men dette vedkom dog ikke nærmest Viborg By. Her var øde Stilhed. Kun den private Sel-

¹⁾ Om Justitsraad Bertel Bruun (1767—1827) henvises, foruden til Hjort-Lorenzen: *De Fredericia-Bruuners Slægtbog*, Biografisk Leksikon osv., til L. Schrøder: *Danmarks Hjælpekilder og Næringsveje I*, 160 ff. Bauer: *Jydske Haandværkere og Fabrikanter*, S. 3—18 (med Portræt).

skabelighed mellem Byens Honoratiores gav noget Liv, ligeledes de i Frederik VI's Tid ret hyppige Kongebesøg.

Saa kom Stændertiden med nyt Liv. Hele 55 Deputerede tillige med en kgl. Kommissarius med Sekretær osv. samledes her en 3—4 Maaneder. Det var jo ligesom den rigtige Snapstingstid var bleven fornyet! Man kunde jo atter faa sine Værelser lejet ud til høj Pris. Selskabeligheden fik nyt Liv. I den netop i 1834 stiftede Klub samledes de Stænderdeputerede til Diskussioner om Dagens Begivenheder eller Kortspil; her sivede meget ud til Byens Borgere om, hvad der var foregaaet i Forsamlingen; Møderne var jo ikke offentlige, og Stændertidenden, der skaffede Bogtrykker Dons en længe tiltrængt god Fortjeneste, kom i sin officielle Form, undergiven den kgl. Kommissarius' Censur, ikke ret hurtig ud — de sidste Nummere af Stændertidenden 1836, der rigtignok blot indeholdt Komitébetænkninger og lignende, kom først ud i December! —, og i de første Samlinger nævnedes ikke engang Taleren ved Navn! Og saa de officielle Dinèer, som den kgl. Kommissarius holdt i Klubbens Lokaler, og hvortil ogsaa andre indbødes. Her, ja maaske en almindelig Klubaften, kunde man jo endogsaa faa sig en L'hombre med selve den kgl. Kommissarius. Saaledes gik det i al Fald Bogtrykker Dons's Efterfølger, Redaktør H. Wissing. Det var noget! Thi den kgl. Kommissarius havde ogsaa i København sine stadige L'hombre-Partier; men Deltagerne heri var — vistnok netop paa denne Tid — Navne som Oehlen-schläger, F. C. Sibbern, J. P. Mynster eller H. C. Ørsted, eller lignende Storheder paa Aandslivets Omraade.

Til Viborg mødte nemlig i Anledning af Stændermødet de to Mænd, der paa den Tid maa anses for de

mest populære i Danmark, Prof. *Joachim Frederik Schouw*, der som Universitetets kongevalgte Repræsentant var bleven Præsident i den foregaaende Stænderforsamling i Roskilde, og som ogsaa blev valgt til den jydsk Forsamlings Præsident, og — ikke mindst — den kgl. Kommissarius, den berømte Retslærde, daværende Generalprokurør og Kancellideputeret, Konferensraad *Anders Sandoe Ørsted*, »Kongens og Folkets Ven«, der den Gang stod i sin fulde Kraft, i sit 59. Aar. Hans Optræden som Kommissarius i Roskilde havde bidraget til Folkegunsten. Begge disse Mænd kom til at sætte stor Pris paa Jyderne og Viborg. For Schouws Vedkommende henvises til hans varme Udtalelser herom ved det sidste Stændermødes Slutning i Juni 1848, som tidligere er meddelte i dette Tidsskrift¹⁾, og for Ørsteds Vedkommende vil der forekomme mange Vidnesbyrd i det følgende. Man faar det Indtryk, at Ørsted, skønt han havde flere personlige Venner i den roskildske end i den viborgske Forsamling, har følt sig særlig vel i den viborgske Forsamling. Modsætningerne her var mindre skarpe end i den roskildske Forsamling, og den mere liberale Tone, som i det hele fandtes i denne Forsamling, savnede ingenlunde paa dette Tidspunkt Tilknytninger i hans egen Stemning og i hans gennemhumane og elskværdige Personlighed. Stemningen blev gensidig; baade de jydsk Stænderdeputerede og Viborg By kom til at sætte overordentlig Pris paa Ørsted.

Da Samlingen vilde komme til at vare flere Maaneder, havde baade Schouw og Ørsted taget deres Familier med, Schouw, der boede i Pastor Zartmanns Ejendom i Skt. Mogensgade, sin Hustru, og Ørsted, der da allerede paa 12. Aar var anden Gang Enkemand, sin berømte Broder

¹⁾ 3. R. V, 459—60.

Hans Chr. Ørsteds to Døtre *Karen* (allerede da forlovet med Fysikeren Scharling) og *Marie*. Ørsted var nemlig, i al Fald efter Baggesens overdrevne Skildring, i høj Grad distrahit og kejtet, saa at han, som F. C. Sibbern i et af sine Breve naivt-elskværdigt udtrykker sig, »er en Mand, der mindre end andre kan være uden Fruentimmer«¹⁾. Broderdøtrene skulde hygge om ham og føre et Slags Hus paa hans Vegne. Ørsted, hvem der forøvrigt i det til Stænderhus ombyggede ældre Domhus som kgl. Kommissarius var anvist tre Værelser til Forretningslokale, opslog med dem sin Bolig i den store Gaard paa Hjørnet af Store og Lille Skt. Hansgade. »Det glæder mig meget at høre«, skriver H. C. Ørsted d. 18. Juni til dem, »at I begge have saa megen Lejlighed til at se eder om og at se det selskabelige Liv saa vel som Naturen under saa mange Skikkelser. Jeg tænker, at denne Rejse i mange Maader vil være endnu frugtbare end en Udenlandsrejse; nu maa I kun ikke, naar I kommer hjem, altfor meget længes efter hine manifoldige Afvekslinger.« — »Hils nu Onkel Anders paa det hjerteligste,« slutter han Brevet, »ligeledes Prof. Schouw, *Fru Bruun* osv.«²⁾.

A. S. Ørsted havde nemlig haft tidligere Tilknytningspunkter med Viborg, dels gennem sit andet Ægteskab med *Mathilde Rogert*, dels med Familien *Schönheyder* og derigennem ogsaa med Familien *Bruun paa Asmild*.

Ørsteds første Hustru, Oelenschlägers for sin Aandrigthed bekendte Søster Sofie, var død 19. Februar 1818. Allerede 27. Marts 1819 giftede Ørsted sig anden Gang

¹⁾ L. Koch: A. S. Ørsted, S. 25 og 29; Breve til og fra Sibbern, II, III.

²⁾ Breve til og fra H. C. Ørsted, udg. af Mathilde Ørsted, 2. Saml., Kbhvn. 1870, smlgn. et lignende Brev af 11. Juni smstds.

med *Mathilde Elisabeth Rogert*, der var født i Viborg $^{25}/_4$ 1782 og Datter af Landfysikus, Dr. med. Johan Filip Kneil Rogert (f. $^{13}/_{12}$ 1745, † i Viborg $^{20}/_4$ 1794) og Henriette Benedikte Rosenstand-Goiske (f. $^{21}/_1$ 1757, † $^{13}/_5$ 1832, Datter af Konrektor ved Viborg Katedralskole, senere Sognepræst og Stiftsprovst, tilsidst Professor i Theologi ved Universitetet Peder Rosenstand-Goiske, † 1769)¹⁾.

Mathilde Rogert var Veninde af Sofie Ørsted og styrede Ørsteds Hus efter Sofies Død. I Litteraturen stilles hun altid i Skygge af Oehlenschlägers Søster, men omtales rosende af Husvennen F. C. Sibbern (der ogsaa først giftede sig efter Sofie Ørsteds Død, 29. Maj 1819) og af andre, saaledes den bekendte P. Hjort, der omtaler Ørsteds lykkelige Ægteskab med den »saa gedigne« Mathilde Rogert²⁾. At H. C. Ørsted og andre af Bekendtskabskredsen opkaldte deres Døtre efter hende, tyder ogsaa paa, at hun har nydt Anseelse blandt Ørsteds Venner. Et Par Breve fra hende til P. D. Bruuns senere Hustru, den unge *Reinholdine Schönheyder*, faar derfor nogen Interesse. Der kastes deri Lys over et og andet i det ørstedske Privatliv, dets Jævnhed og Tarvelighed og dets Omgangskreds.

Reinholdine Vilhelmine Christiane Schönheyder, for hvem Mathilde Rogert efter Familietraditionen havde været

¹⁾ Efter en Stamtavle om Familien Rosenstand-G., med de deri indgiftede Slægter (Rogert, Paludan-Müller osv.), der har været mig tilgængelig.

²⁾ L. Koch: A. S. Ørsted, S. 28—29, og de der anførte Kilder. — Nik. Bøgh: Fra Oehlenschlägers Kreds, S. 181. — I Ørsteds Breve paa Universitetsbibl. findes ogsaa et meget venskabeligt og morsomt Brev til hende af 24. Juli 1821 fra *Sibbern*, hvori han skildrer sin lille Datter Grethes Pudsigheder, deres Ophold i Farum osv.

Lærerinde (i Fransk?), var født d. 18. Juni 1804 og Datter af senere Stiftamtmand i Viborg *Johan Franciscus Gottlieb Schönheyder*, der var en Søn af den fra Digteren Johs. Ewalds Livshistorie bekendte Hofpræst, senere Biskop i Trondhjem Joh. Christian Schönheyder, og født i København 1773. Moderen, Engelke Marie Smith (1770—1847), var en Datter af Sognepræst i Ringsted, Dr. theol. Morten Smith. Faderen var en højt anset Embedsmand, der baade før og efter sin Ansættelse i Viborg kom til at indtage høje juridiske og administrative Stillinger. Han var 1800 bleven Justitarius og Assessor i Københavns Søret, navnlig under Krigen med England 1807—14 en særdeles ansvarsfuld Stilling. 1813 blev han Direktør for den ny oprettede Rigsbank, fik derpaa i Begyndelsen af 1820 fast Ansættelse som Assessor i Højeste Ret; men da kort efter Stiftamtmandsposten i Viborg blev ledig, og her trængtes til en kraftig Haand, fik Schönheyder paa Foranledning af Rentekammerets Direktør, Møsting, af Kongen indtrængende Opfordring til at søge dette Embede. Med Løfte om atter at kunne indtræde i Højeste Ret, overtog han Stiftamtmandsposten og udviste stor Virksomhed som saadan, indtil han 1831 atter kaldtes til København som Møstings Efterfølger som Rentekammerdirektør og blev tillige 2. Deputeret for Finanserne, med meget mere. 1845, i sit 72. Aar, trak han sig tilbage med Titel af Gehejmekonferensraad.

At Schönheyder har staaet i nøje Forhold til Ørsted og hans Kreds, fremgaar af flere Breve fra Schönheyder til Ørsted fra den Tid, han var i Viborg. I et af Brevene omtales saaledes en Samtale om et juridisk Æmne, han i 1817 har haft med Ørsted under en Spaseretur i Frederiksberg Have, og som han nu finder besvaret i en Afhandling, Ørsted har sendt ham, og lignende Ytringer forekommer i flere af Brevene, der forøvrigt mest indeholder

juridiske og administrative Sager. I Anledning af Ørstedes Fødselsdag d. 21. December skriver han d. 17. Decbr. 1827 b. a.:

»Naar De paa Festens Dag er omgivet af Deres Københavnske Venner, saa glem ikke, at jeg en Gang hørte til deres Tal, og bevar mig, som maa savne Plads ved Deres Bord, dog stedse Plads i Deres Hjerter . . . Det vilde være mig et vigtigt Held, om jeg i det tilkommende Aar igen skulde se Dem. Jeg skulde da endelig mage det saaledes, at jeg bedre end sidst kunde nyde godt af min Nærværelse . . .¹⁾»

Det første af Fru *Mathilde Ørstedes* Breve til den da 16aarige *Reinholdine Schönheyder*, er skrevet 23. September 1820, altsaa kort Tid efter Ankomsten til Viborg. Vi føres straks ind i den Ørstedeske Kreds:

Dine venlige Linier, mit søde Dinebarn, havde fortient en hurtigere Besvarelse, og saa var det min faste Beslutning at skrive strax tilbage med Tante²⁾, der var saa god personlig at bringe mig Dit Brev . . . Det glæder mig, at Du dog finder min Fødeby ganske taalelig, lad mig endelig nøiere vide, hvilke Familier Du helst omgaaes med, og hvorledes Du for det meste tilbringer Tiden; maaskee noget ensformigt, men hvad mig angaaer, siger jeg med Md. Stael: *le temps devisè n'est jamais long*³⁾. Formodentlig har Du nu meget at bestille i Huset, thi jeg har hørt, at Tante Mine kommer herover i Vinter⁴⁾. Jeg veed ikke, om Du holder

¹⁾ Ørstedes Papirer paa Universitetsbiblioteket. (Et Læg uden Paa-skrift, da man ikke har kunnet læse den utydelige Underskrift under Brevene.)

²⁾ Frederikke Vilhelmine Schönheyder, f. 13. Nov. 1778 i København, † 13. April 1871 i Viborg.

³⁾ Den delte Tid falder aldrig lang.

⁴⁾ Se Note 2.

af Huusvæsenet, men jeg vil ønske, at Du maae vinde Interesse derfor, thi betragtet fra den rette Side er det en interessant Beskæftigelse, og det vilde være mig en saa kier og smuk Forestilling at tænke mig mit søde Barn i denne smukke Virksomhed, som hører Qvinden til. Du vil dog nok imellem faae Tid at skrive mig til, og da Du nu ikke mere er bange, Din lille Tosse, Gud veed, hvorfor Du nogensinde har været det, saa haaber jeg saa ofte Du kan at høre fra Dig. Nyt veed jeg som sædvanlig Intet, dog jo, jeg kan fortælle Dig, at vi have faaet en ny Acteur i Lieutenant Nielsen, han har debuteret i Axels Rolle og vundet Bifald; det er nok første Gang i Verden, at en Bonderose er traadt op som Helt; Du kiender maaske Personen, det er en Søn af Stutmester Nielsen¹⁾. Om Comtesse Danneskiolds Forlovelse har I vel hørt i Jylland, hun er nu gift og reist. Brudekiolen var af Knipling og har kostet, siger man, 2000 Rdl., der er ikke et eneste Nul for mange, det vil jeg sige Dig, men man kan her sige med Mad. Sevigné: *on ne le crois pas à Paris, comment le croiroit on en Bretagne*²⁾.

... *Ibsens* og *Sibberns* ere raske og hilse dig meget³⁾, ogsaa fra Grevinde *Danneskiold*⁴⁾ har jeg en venlig Hilsen

¹⁾ Den berømte tragiske Skuespiller *Nicolai Peter Nielsen*, Søn af Stutmester i Frederiksborg Fr. C. E. Nielsen, debuterede 12. Septbr. 1820 som Axel i »Axel og Valborg«, efter at han 9. Aug. s. A. havde taget sin Afsked som Løjtnant i Artilleriet.

²⁾ Man tror det ikke i Paris, hvorledes skulde man saa tro det i Bretagne. — Komtesse Louise Danneskjold Samsø var 18. Septbr. paa Gisselfeld bleven viet til Hertug Chr. August af Augustenborg.

³⁾ 29. Maj 1819 havde Filosoffen Fred. Chr. Sibbern ægtet Christiane [»Sanne«] Ipsen, Datter af Havneskriver I. i København, jfr. et senere Brev. Familierne I. og Sibbern hørte til den ørstedske Kreds' nærmeste Omgang.

⁴⁾ Grevinde Danneskjold, f. Kaas, Moder til den ovennævnte Hertuginde af Augustenborg.

til Dig, vi var paa Gisselfeld paa vores Hjemreise i Sommer, og Du blev omtalt og erindret af dem Alle med Godhed, det var mig ret en Nydelse at høre, jeg synes altid, at Du ogsaa er mit Barn. *Mynsters* har jeg intet seet til i lang Tid, dog troer jeg nok, de ere alle vel¹⁾ . . . Jeg spiste der [i Næstved] i stort Selskab hos Schönheyders²⁾. Nu har jeg fortalt Dig baade Løst og Fast. Farvel Du søde Barn, hils dem Alle fra Deres og Din

Mathilde Ørsted.

Inden et Par Aar senere var Reinholdine Schönheyder bleven forlovet med Landsoverretsassessor Lic. juris *Peter Daniel Bruun*, Søn af den tidligere nævnte Justitsraad Bertel Bruun i Fredericia, Ejer af Asmild Kloster m. m., og Magdalene Barbara Brøchner (Datter af Konsistorialraad og Provst Hans B. i Spentrup). Han var født i Fredericia 18. December 1796, blev Student 1813 og vandt et Par Aar efter Universitetets Guldmedaille for en historisk Opgave: »Naar og ved hvilke Lejligheder indtog slaviske Folk visse Dele af Holsten« (osv.), fik 1818 juridisk Embedseksamen med Laudabilis og Februar 1820 den juridiske Licentiatgrad for en latinsk Afhandling (om Kontraktens Natur og Væsen). I Slutningen af samme Aar blev den endnu ikke 24aarige Mand konstitueret som Assessor i Viborg, og 1822 ansat som surnummerær Assessor i samme Ret (1826 udnævnt først til anden og siden til første Assessor).

Fru Mathilde Ørsteds 2. Brev er skrevet 15. September 1823. Hun omtaler heri Bruun, og baade hun og

¹⁾ Ja. Peter Mynster, den bekendte Biskop, da 1. Kapellan ved Vor Frue Kirke i København.

²⁾ Morten Smith Schönheyder (1782—1835), Fætter til Reinholdine S.'s Fader, var siden 1809 Borgmester og Byfoged m. m. i Næstved.

Ørsted sender Hilsener til ham; men forøvrigt er det maaske tvivlsomt, om Ørsted allerede paa denne Tid har kendt noget til ham. Brevet indeholder, ligesom det tidligere, adskillige ret interessante Oplysninger om Livet i det ørstedske Hus:

Min kiere lille Dine.

Endskiøndt Du neppe er hjemme, naar dette Brev kommer til Viborg, saa veed jeg dog af Frue Jørgensen¹⁾, som er saa god at tage det med, at Din *Bruun* er reist for at hente Dig, og jeg har alt for længe længtes efter at takke Dig for Dit sidste Brev, at jeg ikke med Fornøielse skulde gribe denne Leilighed . . . Saa længe jeg havde det Haab, at jeg mueligt kunde med Ørsted komme til Viborg, som vi nu i to Aar have glædet os til, opsatte jeg at besvare Dit Brev . . ., men nu er desværre alt Haab ude for i Aar. Ørsteds Embedsreise var ogsaa meget kortere, end vi havde ventet, og en Reise til Hamborg for at mødes med Professor Ørsted, som nu er kommet tilbage fra en interessant Reise . . . til Paris, London og Skotland, blev der slet intet af. Den største Del af Sommeren have vi altsaa tilbragt hjemme, som ikke har været mig saa kiert, da Ørsted befinder sig saa særdeles vel ved at reise; han er det nu mindre, men Gud skee Lov i det Hele dog langt mere vel end for nogle Aar siden.

Jeg veed ikke, om Du veed, at Frue Ipsen ifjor fik en sød lille Pige; jeg holdt hende over Daaben og hun er opkaldt efter mig. Denne lille Unge kommer hver Dag herind og er lige saa hjemme her som i hendes rette Hiem, Du kan ikke troe, hvor megen Glæde vi har af hende; især er det rørende, hvor forelsket hun er i Ørsted²⁾. Gid

¹⁾ Navnet utydeligt; rimeligvis Overretsassessor Jørgensens Hustru.

²⁾ Mathilde (•Tilla•) Ipsen, yngste Søster til Fru Sibbern og til nedennævnte Edvard Ipsen (senere Organist ved Garnisons

Du snart kom her til Byen, er der slet intet Haab derom? Jeg længes saa meget efter Dig, og jeg vilde ogsaa gjerne have, at Du skulde see den lille søde Mathilde.

En stor Glæde venter jeg mig ogsaa til Vinter. Ørsted, som er altid saa sød og god at opfylde ethvert af mine Ønsker, har tilladt mig at faae et Instrument her i Huset, hvad der mange Gange vil skaffe mig en Nydelse, jeg i saa mange Aar har længtes efter¹⁾; thi endskiøndt jeg ikke spiller selv, saa kiender jeg dog saa Mange, som kan skaffe mig den Fornøielse, og Edvard Ipsen, et lille musikalsk Geni, er vores daglige Giest her i Huset.

Gid Du nu snart vilde skrive mig til, min søde Dine, og fortælle mig, hvorledes Du lever, jeg har rigtignok ikke fortient det, men Du kan troe mig, mit søde Barn, at enten jeg skriver til Dig eller ikke, saa kan ingen Moder med mere Kierlighed tænke paa sin Datter, end jeg paa Dig Mynsters ere vel, Fru Mynster har ogsaa faaet en lille nydelig Pige omtrent paa Mathildes Alder. Vi leve ellers som sædvanligt saa stille hen, og seer saa lidt til hvad der foregaaer i Byen, at jeg intet Nyt har at fortælle Dig . . .

Farvel, hils Dine Forældre saa kierligt fra os Begge, ogsaa vores bedste Hilsener til Din Bruun. Endnu engang farvel.

Din

Mathilde Ørsted.

Fru Mathilde Ørsted skulde ikke opnaa Opfyldelsen af sit Ønske, sammen med sin Mand at gæste sin Fødeby, heller ikke opleve sin Yndlings Bryllup, der fandt Sted

Kirke). † ugift. — Om Familien Ipsens forskellige Medlemmer findes ogsaa Oplysninger i F. C. Sibberns Brev af 24. Juli 1823 til Fru Math. Ørsted (Ørsteds Papirer paa Un. Bibl.).

¹⁾ Ogsaa Sofie Ørsted havde dog haft et Instrument, som Ørsted 1806 havde foræret hende (L. Koch, a. Skr. S. 27).

den 18. November 1824. 26. April samme Aar var hun død, hvorpaa hendes ældre Søster, Anna Wilhelmine Rogert (f. 1778, † 12. Januar 1854) styrede Huset for sin Svoger og dennes Plejesøn af samme Navn, den senere Professor i Botanik, Anders Sandøe Ørsted, der var født 1816 og Søn af Ørsteds Broder, Købmand i Rudkøbing Jakob Albert Ørsted († 1829) og som det barnløse Ægtepar 1820 havde taget i Huset.

Kort efter Dødsfaldet skrev Schönheyder følgende Brev til Ørsted:

»Viborg, d. 1. [Maj 1824].

Min elskede Ven!

Om det haarde Stød, det alt styrende Forsyn har tilladt at ramme Dem, tillader jeg mig ikke at skrive. Hvad Fornuften derom dømmer, veed De tilfulde. Hvad Følelsen ikke kan tilbageholde, er for helligt til at forstyrres. Derfor kun dette, at hvad der træffer Dem, deri deeltager paa det oprigtigste jeg og mine, navnlig den kjære Reinholdine, som er den eneste, jeg har hos mig, og som meget beder at blive nævnt her«. (Han beklager derpaa ved sit sidste Ophold i København ikke at have nydt meget godt af Ørsteds Selskab, »men jeg levede selv ikke for mig selv«. Takker for den ham tilsendte Gave af »Eunomia« og flere Afhandlinger af Ørsted. Han har straks haft praktisk Brug heraf i en Politisag. Derpaa om flere juridiske Spørgsmaal)¹⁾.

P. D. Bruun og hans unge Brud fik Bolig paa Asmild Kloster. Kort Tid efter knyttedes en ny Forbindelse mellem de to Familier, idet P. D. Bruuns Søster, Maren Pagh Bruun, 31. Decbr. 1826 i Fredericia ægtede

¹⁾ Ørsteds Papirer, Un. Bibl.

Fru Reinholdines Broder, Fr. Aug. Schönheyder, fra 1825 Assessor i Viborg Overret (1832 By- og Raadstueskriver i Odense), saa at Rentekammerdirektør Schönheyder ogsaa efter sin Forflyttelse til København 1831 havde stærke Tilknytningspunkter med Viborg. Ogsaa dette Par fik Bolig paa Asmild, der efter Justitsraad Bertel Bruuns Død (1827) ved en Skiftedeling 1830 gik over til P. D. Bruun.

Da Ørsted 1836 kom til Viborg, fandt han Fru Reinholdine Bruun, som han havde kendt som 16aarig ung Pige og maaske senere set under kortvarige Besøg i København, som en fuldt udviklet Kvinde, Moder til 4 Børn, ved sin Aandslivlighed Midtpunktet i en ogsaa i hans Øjne interessant Kreds. I hendes Ægtefælle traf han en dygtig Jurist, der beundrede ham som den nyere Retsvidenskabs Mester og saa op til ham som Menneske. — Forbindelsen med Vennens Datter blev straks atter knyttet. Efter Familietraditionen lagde Ørsted paa sine daglige Spasereture Vejen over den lange Dæmning over Søen op forbi Asmild og gjorde et Besøg hos Familien. — Spaseavejen førte den Gang lige forbi Havestuen og var paa den Tid omtrent den eneste Spaserevej. »Onkel Anders« modtoges altid med Glæde baade af Store og af Smaa. Ogsaa Broderdøtrene fandt her deres bedste Hjem, og da Fru Reinholdine d. 18. Juni fyldte sit 34. Aar og han selv var forhindret i at give Møde, sendte han sin »ædle Veninde« følgende for den romantiske Tidsalder karakteristiske Brev:

Viborg, den 18de Juni 1836.

Det var et levende Ønske hos mig, paa denne Dag at kunne bringe Dem, min ædle Veninde, en Ubetydelighed, der kunde tjene til stundom at kalde mig tilbage i Deres venlige Erindring. Længe forlegen for at finde en hertil

nogenlunde passende Gjenstand, har jeg maaskee ikke været ganske uheldig ved at være sat i Besiddelse af en nye tydsk Oversættelse af alle William Shakespears Værker. Vel tvivler jeg ikke paa, at de vigtigste af disse Værker jo forlængst ere Dem bekendte, sandsynligviis tildeels i Originalsproget. Men den mageløse Digteraands uendelige Rigdom og Dybde aabenbarer sig stedse i nye Herlighed ved enhver gjentagen Læsning af hans Arbejder, og det vil maaskee og interessere Dem at gjøre Bekjendtskab med de nye Kræfter, som atter have sat sig i Virksomhed for at gjengive Shakespears udødelige Digtning i det tydske Sprog.

De Ønsker og Bønner for Dem og Deres kjære Kreds, som i dette Øjeblik rører sig i mit Indre, formaaer jeg ikke at give Ord. Jeg skal derfor indskrænke mig til at udtrykke den egennyttige Deel af samme, at nemlig Forsynet snart vil føie det saaledes, at De kommer til at fortsætte Deres skønne og lykkelige Liv paa et Sted, der stadigen giver mig Adgang til den Nydelse, der nu for nogen Tid er faldet i min Lod, ideligen at kunne slutte mig til denne ædle Kreds.

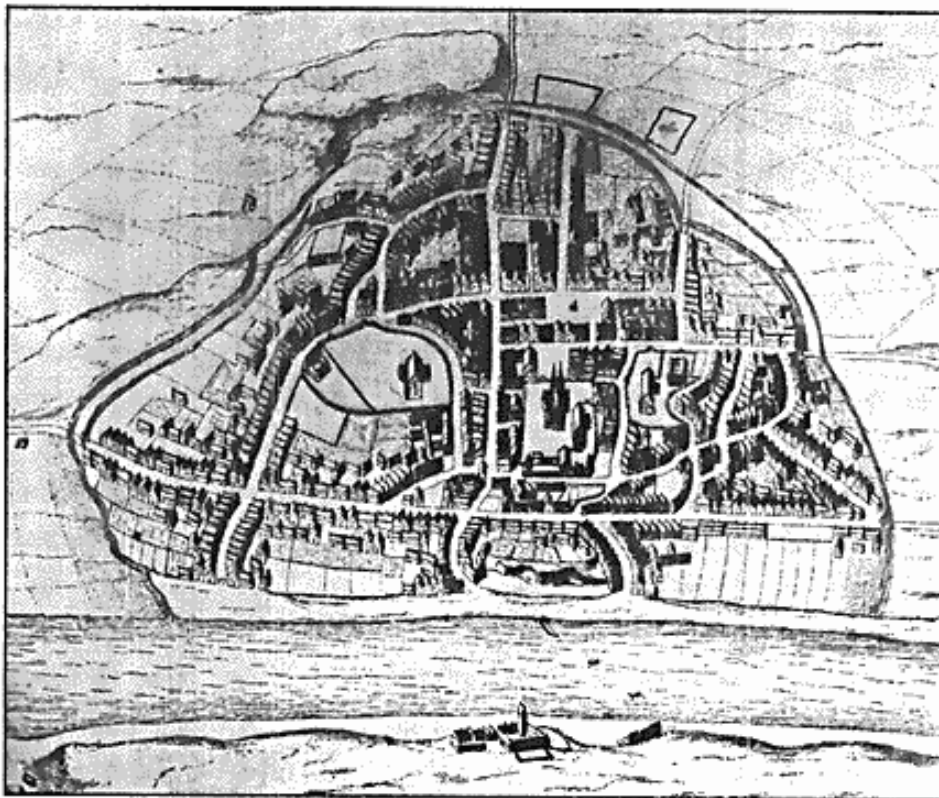
Anders Sandøe Ørsted.

Den medfølgende Bog, der fra Fru Reinholdine Bruun gik over til hendes ældste Datter, Bispinde Swane, og som endnu er i Familiens Besiddelse, er en anselig Stor-Oktav med Titel: »W. Shakespears sämtliche Werke in einem Bande. Im Verein mit mehreren übersetzt und herausgegeben von Julius Körner. Schneberg und Wien 1836«.

Med fin Opmærksomhed har Ørsted til Brevet valgt et Papir, hvorpaa der er afbildet den af alle Viborg-Rejsende saa højt beundrede Udsigt fra Asmild-Højderne ud over Søerne til den bjerglignende By, — det gamle Vebjerg, Middelalderens Vibergæ. Dette Brevpapir synes at have været særlig brugt ved lignende Lejligheder paa

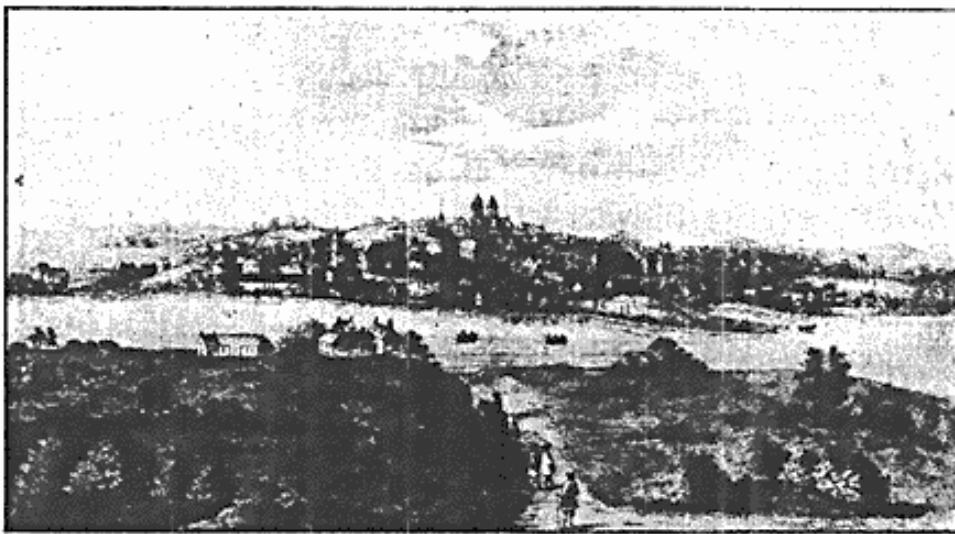
denne Tid; endnu 1839 findes der i Familiearkivet et Brev med ganske den samme Tegning —; men det ørstedeske Eksemplar har et særligt »Fortrin« fremfor Brevet fra 1839: det er farvelagt! Rigtignok er det langt fra noget Kunstværk. Baade Træerne i Forgrunden (der endnu staa i deres fulde Pragt) og Farverne ere rædsomme; men det giver et særdeles tydeligt Billede af Byens Belliggenhed og har ogsaa i topografisk Henseende ikke ringe Interesse.

Tydeligt fremtræder paa Billedet især den smalle Dæmning, der dengang, lidt nordligere end den 1854 anlagde brede Randers-Chaussè, var den eneste Adgang



Viborg efter Resens Atlas.

til Asmild. Tidligere var der nemlig kun Baadfart over Søen. Efter Tegningen i Resens Atlas fra omtr. 1677 var Overfartspladsen oprindelig i Søndersø ud for det daværende »Mellemsøstræde«, den Vej, der nu fører ned til det saakaldte »Ny Brænderi« (anlagt 1842). Senere foregik Overfarten ifølge Planen over Viborg By i Pontoppidans »Danske Atlas« fra en lille Tange i Nørresø ud for »Nøresøgyde« omtrent ved den nuværende Danse-



Viborg omtr. 1730.

(Danske Byer i gamle Dage, Nr. 57, Warburgs Kunstforlag.)

salons Plads. Denne Tange ses tydeligt paa et Billede fra omtr. 1730.

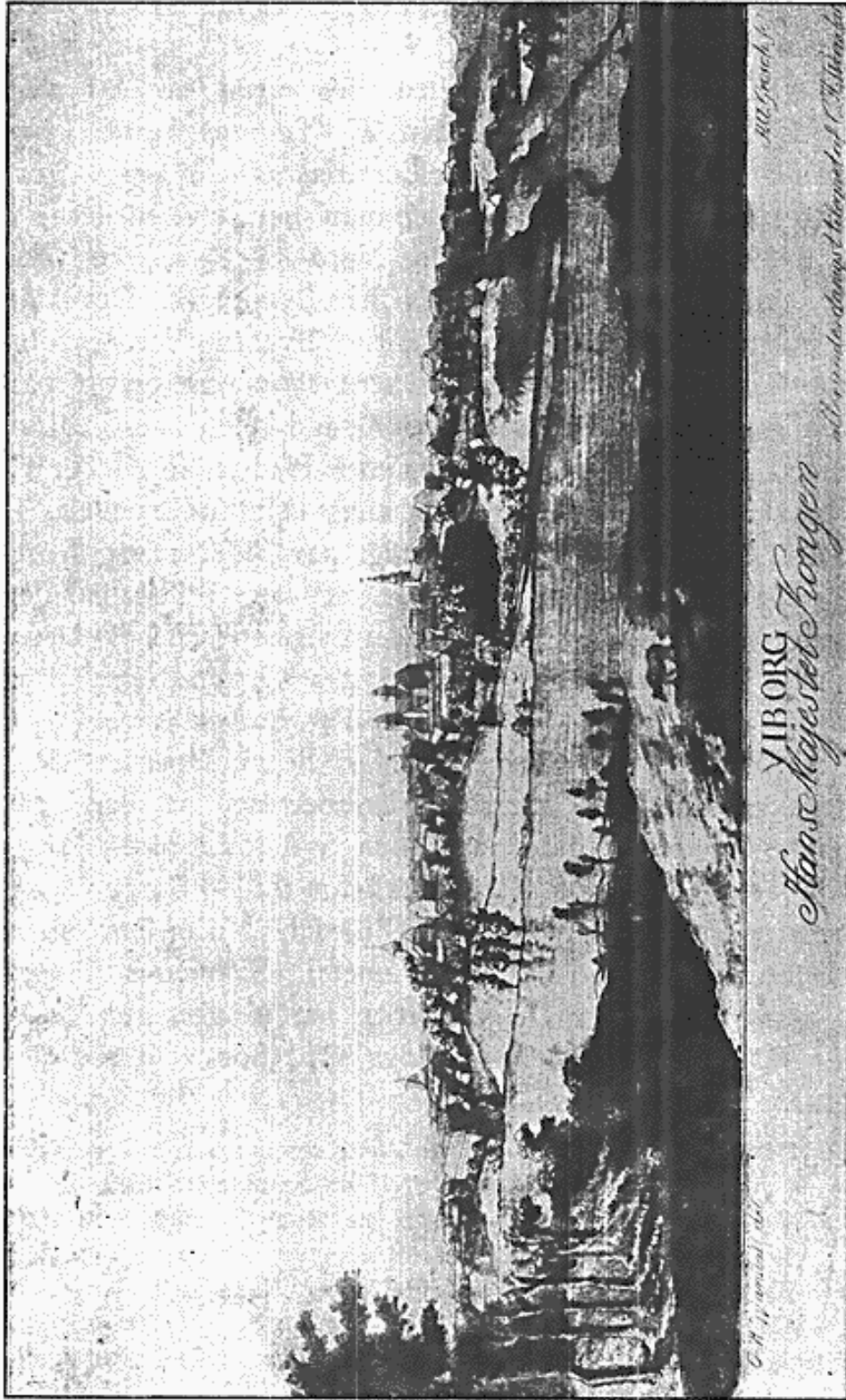
At en direkte Forbindelse var af Vigtighed ikke blot for Asmild, men ogsaa for Byen, der derved kom i lettere Samkvem med sit store Opland mod Øst, var indlysende. Ved et Reskript af 18/3 1805 tillodes det den daværende Besidder af Asmild, Landsdommer Hoff, at anlægge en Vase med en Flydefærge over til Færgehuset ved Asmild; men da Hoff gik fallit, blev Planen ikke fuldført, før Bertel Bruun i December 1809 ved Auktionen købte

Asmild Kloster. I Aarene 1810—12 anlagdes derpaa en Dæmning ud for den ovennævnte Tange i Nørresø. I Begyndelsen benyttedes endnu paa et Stykke en Flydefærg. Dette ses tydeligt paa et Stik, der i og for sig er det bedst udførte Billede, man har af Viborg paa dette Tidspunkt. I al Fald maa Broen være bleven færdig 1814, thi 15. Marts dette Aar fik Besidderen af Asmild Kloster Ret til at hæve Bropenge, 1815 ogsaa af Gaaende (1 Sk. pro persona)¹⁾.

Det er denne Bro, der fremtræder saa tydeligt paa Ørsted-Brevets Billede. Det var den Vej, han og hans Broderdøtre gik paa deres Spasereture. Ja selv Asmild-Karossen, hvori de maaske af og til har kørt, er bleven »foreviget« paa Billedet. Heri sad endnu med Angst og Bæven P. D. Bruuns Døtre, naar de en mørk Aften i Storm og Regn kørte tilbage fra Viborg, af Frygt for fra den smalle Vej at vælte ned i Vandet, og en lignende Frygt skal Kong Kristian VIII have næret, da han en Gang besøgte Asmild Kloster og der imidlertid havde rejst sig en Storm.

Paa Ørsted-Brevets Billede savner man en Ting, som findes i Grosch's Stik, men heller ikke paa ældre Billeder, og som gør dette Billede særlig interessant: det store og smukke, med Spiret 47½ Alen høje Taarn paa Nørresogns Kirke (den tidligere Graabrødre Kirke). Samtidig med en større Reparation var den tidligere kuldede Kirke 1760—61 bleven smykket med dette Taarn, til en Pryd for hele Byen, som det ogsaa fremgaar af Billedet. Men Glæden blev kun kortvarig. Da Nørresogn lagdes under Domkirken og Kirken 1812 blev lukket, blev Taarnet 1813 nedrevet. Kirken stod som Ruin til 1830, da den

¹⁾ Ursin, Stiftsstaden Viborg, S. 41 ff. — Hjort-Lorenzens Stam-tavle (1894, S. 45).



Viborg omtrent 1810—12. (Stik af H. A. Grosch [1764—1842], tegnet af Wandal.)

solgtes til Nedbrydning. Paa dens Plads indrettedes 1835 Anlægget »Tausens Minde«¹⁾.

Paa Ørsted-Brevets Billede ses ogsaa her en tom Plads, medens det ved Siden af »Tausens Minde« liggende Hospital (Graabrødreklosteret) tydelig ses. Som Baggrund paa dette Billede ser man her selve Stederne i Skt. Mogensgade, medens der Nord for Domkirken paa det tidligere Billede endnu ses flere Bygninger. Det staar i Forbindelse med, at den sidste Bygning af Benzons Kloster, en Stiftelse, der omtrent 1730 var opført paa den gamle katolske Bispegaards Grund, men atter nedlagt 1801, nedbrødes 1834 for at gøre Pladsen foran det til Stænderhus ombyggede Landstings-Domhus ryddelig²⁾. Selve denne Bygning ses tydeligt paa Billedet lige Nord for Domkirken; men det synes at være Billedet af det gamle Domhus, der ses, ikke det ny Stænderhus³⁾. Dette kunde tyde paa, at Tegningen paa Ørsted-Brevet ikke er fra selve Aaret 1836, men et Par Aar tidligere.

Mærkeligt er dog Billedet af Borgvoldpartiet. Medens nu Randers Chausséen skraaner ned ad den høje Bakke og derpaa gaar over Søen Syd for (Store-) Borgvold, gik Vejen den Gang Nord for (Lille-) Borgvold og fremtræder meget tydeligt paa Billedet. Nu er den gamle Dæmnings vestlige Del indlemmet i »Salonen«s Anlæg, medens den østlige Del og Broen har maattet give Plads for den nye Chaussé. — Langs med Sønder sø ses den

¹⁾ Den paa Grosch's Stik anførte *Mølle* ses ogsaa paa Tegningen c. 1730. Det maa være den af Ursin S. 38 omtalte Mølle. — *Tugthuset*, anlagt 1740—42, ses paa begge Tegninger fra 1810—12 og 1836. Paa Billedet fra c. 1730 ses endnu paa dets Plads de af Ursin S. 43 omtalte Haver, Huse og Boder.

²⁾ Ursin, S. 13, 219—20, 250.

³⁾ Smlgn. Billederne af Stænderhuset i dette Tidsskr. 3. R. V, 399 og 461 (Særtryk S. 31 og 93).

prægtige Allè, som nu for største Delen er forsvunden, men som dengang fortsattes med en Række, til Dels endnu bestaaende høje Træer, der adskille de to Højder, Store og Lille Borgvold.

Lille Borgvold ses paa alle Billederne som en særegen Højde lidt Nord for Store Borgvold. Paa det ældste Billede er Store Borgvold endnu ubeplantet; paa Billedet 1810—12 synes Bakkens Bepantning at være begyndt, 1836 er den helt udvokset; men samtidig er Lille Borgvold begyndt at blive en Grusgrav; den forsvandt først helt omtr. 1859¹⁾. Lille Borgvolds Plads blev omdannet til det ældste Borgvoldanlæg. Men naar der har ligget to Højder saa nær ved hinanden, inden Pileskuds Afstand, opstaar det Spørgsmaal, om den oprindelige Befæstning ikke ogsaa har omfattet den nordlige Høj, saa her har været et lignende Forhold som ved Klejtrup Voldsted og den i Litteraturen og Traditionen først meget sent fremtrædende saakaldte »Valdemarskanse«, der endnu i Resens Atlas kaldes »Brattingsborg« og som nu anses for det ældste Hald. Begge disse Steder var der lignende Naturforhold²⁾.

Den 30. Juli 1836 holdtes Stænderforsamlingens Slutningsmøde. Ørsted og Schouw hold Taler, hvori de begge i varme Ord bevidnede deres Glæde over Modtagelsen i Jylland. Alderspræsidenten, Møller Wulf fra Nørre Nebel, ytrede sin Glæde over Ørsted o. s. v., og da Billedhuggeren, Professor Bissen, i Vinteren 1836 modellerede Ørsteds Buste, blev denne senere udført i

¹⁾ Viborg Jordebog af 1878, S. 30 ff (trykt).

²⁾ Emil Madsen: Klejtrup Voldsted, i dette Tidsskr. 3. R. V, navnlig S. 173.

Marmor efter Bestilling af de jyske Stænder og opstillet i Stænderhusets Forsal. Alt var rosenrødt! Ørsted befandt sig jo, efter hans afdøde Hustrus Skildring, aldrig saa vel som paa Rejser. Nu benyttede han Lejligheden til med sine Broderbørn — Plejesønnen Anders Sandøe var ogsaa kommen med — at foretage Hjemrejsen gennem Jylland ned til Haderslev og derfra over Fyen og Langeland hjem til København, som man naaede den 19. August Kl. 2 Nat. Det havde været en meget oplivende Rejse. Ikke blot den talrige Schöheyder-Bruunske Familie og de forskellige Stænderdeputerede havde modtaget Selskabet med aabne Arme; det blev til en Slags Triumfrejse for »Kongens og Folkets Ven«, især paa Fyen og Langeland, hvor han efter 22 Aars Forløb gæstede sin Fødeby Rudkøbing. Ørsted har selv i et Brev af 20. August til sin »ædle Veninde« skildret Rejsen og udtalte sig Glæde over Opholdet i Viborg:

Kiære, gode Frue Bruun!

Det var aftalt, at Karen i Dag skulde tilskrive Dem, for at bringe hendes og Søsters saavel som min hjertelige Tak for alt, hvad Deres Venskab har gjort for at glæde os under vort evig uforglemmelige Ophold i Viborg, og jeg skulde da have opsat at skrive til en nærpaafølgende Postdag. Men da hun og Marie bleve forhindrede fra efter deres Bestemmelse at gjøre Deres Moder et Besøg i Formiddags, saa vilde hun heller udsætte sit Brev til hun tillige kunde bringe en Hilsen fra Deres Moder, og jeg vil derfor heller, at De i Dag tager til Takke med et Par Linier fra mig end at De intet skulde høre fra os, og derved enten bringes til at være bekymret for os, eller til at tiltroe os den Utaknemmighed at have glemt al Deres Godhed og Velvillie for os.

Vor hele Hjemrejse gik særdeles heldig af og var rig paa Glæder, som Venskab beredede os. Det første ret

glædelige, som mødte os efter at vi vare skilte fra vor ædle Veninde, var at Frue Købke og Mand¹⁾ kom til os paa Gjæstgiverstedet i Veile, og med en hjertelig Venlighed, som bragte os saa meget andet venligt og godt, der er os vederfaret paa vor Reise til Viborg og Ophold sammesteds, i levende Erindring, indbød os til en Froekost paa et Sted nær ved Veile Høienhule kaldet²⁾. Her tilbragte vi et Par høist behagelige Timer, hvori Erindringen om den Schönheyder-Bruunske Familie stedse var mig nærværende. Vi traf ogsaa flere kjære og interessante Mennesker, hvoriblandt Frue Posselt³⁾. Stedet ligger paa Veien til Kolding, og vi fortsatte umiddelbart derfra Reisen, paa hvilken vi besøgte gamle Wulf⁴⁾ og saavel der som siden hos Estrups⁵⁾ tilbragte flere behagelige Timer. Næste Dag (Torsdagen) gik vi over Christiansfeld, som vi besaae, til Hadersleben, hvor vi blev modtagne af Amtmand Tillisch⁶⁾ og indbudne til Middag hos

1) Daværende Kaptajn, senere Oberstløjtnant af Ingeniørkorpset Niels Chr. Købke (f. 1793. † 1849), gift med Mette Marie f. Bruun, næstældste Datter af Bertel B., Søster til P. Dan. Bruun. — Købke, der havde Bopæl i Fredericia, havde i disse Aar Tilsyn med Vejene i Nørrejylland.

2) Bekendt Udflugtssted i Højen Sogn, Jerslev H., omtr. $\frac{3}{4}$ Mil S. S. V. for Vejle, ad Vejen til Kolding.

3) Vistnok Birgitte Dorothea Posselt f. Hornemann (1779—1861, Broderdatter af Prof. Dr. theol. C. F. Hornemann), 1821 Enke efter Regimentskirurg H. A. Posselt i Næstved (Erslev: Forf. Leks.). Rimeligvis har baade Ø. og Fru Reinholdine B. kendt hende fra Schönheyders i Næstved (jfr. S. 10).

4) Stænderdeputeret, Landvæsenskommissær Hans Andreas Wulff, f. 1764, Ejer af Nebel Mølle ved Kolding (Brusk Herred, Vejle Amt), bekendt Landmand, Alderspræsident i Stænderforsamlingen.

5) Stænderdeputeret Justitsraad Estrup, Bogmester i Kolding.

6) Christian Ludv. Tillisch, da Amtmand i Aabenraa, som tidligere Amtmand paa Færøerne kongevalgt Medlem for disse Øer i Østifternes Stænderforsamling; April 1841 Kabinetssekretær hos Kristian VIII, † 1844.

Conferensraad Johansen¹⁾, hvor vi tilbragte Eftermiddagen og Aftenen. Da vi næste Dags Morgen kom til Aaroesund, modtoges vi af Frue Schönheyder²⁾ og hendes søde Børn saavel som af Agent Bruun³⁾ og af Deres anden Svoger med Frue⁴⁾. At vi af alle disse gode Mennesker havde den venligste Modtagelse, behøver jeg ikke at sige; da jeg mærkede, at Frue Schönheyder, i Følge af sin overdrevne Godhed for mig, kunde være sindet at fremskynde sin Tilbagereise til Odense for der at modtage os, men det vistnok vilde være urigtigt, om hun forlod Aaroesund, saa længe hendes Ophold der kunde være til Nytte for hendes desværre noget svækkede Sundhed, opgav jeg at besøge Odense og derimod at tage Veien over Svendborg til Rudkiøbing. Med Agenten fulgte vi til Assens, hvor De vel kan tænke at vi og fandt en venlig Modtagelse. Det var mig i Særdeleshed kjært at gjøre Bekjendtskab med to andre fortræffelige Medlemmer af den Bruunske Familie, Agentens Kone⁵⁾ og den Aflødes Enke⁶⁾.

1) Friederich Heinrich Chr. Johannsen, Amtmand i Haderslev siden 1818.

2) Maren Pagh Schönheyder, f. Bruun, ældste Søster til P. Dan. Bruun, gift med Fru Reinholdine Bruuns Broder, Fr. Aug. Schönheyder, 1825 2. Assessor i Viborg, derpaa By- og Raadstueskriver i Odense.

3) Agent Hans Brøchner Bruun, P. D. Bruuns Broder, siden 1835 fremragende Medlem af Østifternes Stænderforsamling, havde siden 1826 overtaget Assens Færgevæsen tillige med sin s. A. afdøde yngre Broder, Agent Søren Wedege B.s Købmandsforretning.

4) Agent Hans Christian Hansen Bruun, f. i Fredericia 9/3 1800, 1826 Købm. i Nykøbing F., havde 1833 købt Aarøsund Færggaard, 1833—64 Postmester og Transportforvalter i Aarøsund, gift med Emilie Schierning, Datter af Kmd. Gregers S. i Nykøbing (Hjort-Lorentzen).

5) Hanne Antonie Jacobine Christiane f. Plum, Datter af Biskop P. i Odense.

6) Agent og Kømand i Assens, Søren Wedege Bruun, Broder til P. D. Bruun († 1826), havde ligesom sin Broder, Agent Hans

De fulgte os næste Dag til Frederiksgave og Dreslette, men Agenten gik med til Faaborg, hvor vi indtog en Diner hos Ageut Voigt ¹⁾. I Faaborg skiltes vi fra Agenten og derved fra den hele Familie, som fra først til sidst havde omgivet os med saa megen Kjærlighed paa den hele jydskse Reise, og vi kom om Aftenen til Svendborg og næste Morgen til Rudkiøbing, hvor vi blev Søndag og Mandag over, dog at vi af Mandagen anvendte en stor Del paa Tranekiær. Det var mig en stor Nydelse efter 22 Aars Forløb at see min Fødeøe igjen og i Særdeleshed ogsaa mit Fødehuus. Jeg fandt paa Langeland den meest velvillige Modtagelse, kun ønskede jeg, at man havde gjort noget mindre Væsen af mig. Om Tirsdag Morgen, da vi skulde reise, mødte et Uheld, som let kunde blevet en Ulykke. Man vilde blandt andet hædre mig ved at lade Kanonerne affyre, og derved kom en Mand til Skade, dog, efter hvad man forsikkrede mig, ikke videre end at han om kort Tid vil blive restitueret, dog neppe uden en Beskadigelse paa sin ene Tommelfinger. Det var slemt nok, men, efter den Angst, hvori jeg havde været for, at større Ulykke var skeet, var det mig dog en Trøst at det blev derved. I Svendborg blev jeg modtagen med særdeles Beviser paa Godhed og Velvillie. Blandt andet gav Borgerskabet en Diner paa Christiansminde, hvor den skjønneste Natur forhøiede Nydelsen af de Beviser jeg modtog paa mine Medborgeres Hengivenhed. Paa Reisen til Nye-

Brøchner B., været gift (siden 1820) med en Datter af Biskop Plum, Oline Cecilie. — Deres Datter, Magdalene Barbara Bruun (f. 1821) ægtede senere (10. Sept. 1840). P. D. Bruuns yngste Broder, den bekendte Politiker Mads Pagh Bruun (Landstingsformand efter P. D. Bruun).

¹⁾ Købmand i Faaborg, Agent Lauritz Peter Voigt, født 1779, var Medlem af Østifternes Stænderforsamling. — *Frederiksgave* tilhørte da Staten (efter Familien Ryberg); stor Have med mange Seværdigheder; *Dreslette* Kirketaarn, bekendt Udsigtspunkt.

borg toge vi, efter Indbydelse, ind paa Glorup og kom sildig til Nyeborg, hvorfra vi Onsdag Morgen gik over til Corsøer og siden i al Hast fortsatte Reisen til Kbhvn., hvor vi dog først kom om Natten Kl. 2. Vi fandt her al Ting vel. Deres Fader fik jeg i Tale om Formiddagen derefter, men han forbød mig at komme hjem om Aftenen, da Deres Moder var paa fransk Comoedie, og igaar Formiddags var hun ikke visibel, da jeg, maaskee noget for tidlig, kom for at hilse paa hende.

Nu har jeg da givet Dem en kort Reisebeskrivelse, men jeg har ikke sagt Dem det, som jeg frem for alt ønskede at sige Dem, og det hjælper heller ikke at forsøge derpaa. Jeg haaber dog, at baade De og den kjære Bruun veed, hvad jeg tænker og føler, og skal derfor ikke tale videre om, hvormeget jeg erkjender al den Godhed, De har viist mig og mine, og at baade mine Niecer og min Neveu ere gennemtrængte af samme Erkjendelse. De er vel og saa god at bringe mig i Erindring hos Tante Mine¹⁾ og hos mine unge Venner, Deres søde Børn. Ligeledes beder jeg Dem at hilse de mange andre, som have viist mig Godhed og Venskab under mit Ophold i Viborg.

Deres inderlig hengivne

Ørsted.

Blandt meget andet, som jeg her i min Hast har glemt, er de hjerteligste Hilsener fra min Broder og fra Wilhelmine R.²⁾ At Landgreven af Hessen er død, veed De vel³⁾. Det, som gjør dette Dødsfald sørgeligt for Kbhvn., er at den franske Comoedie derved standser.

1) Se ovenfor S. 8, Note 2.

2) Wilhelmine Rogert, hans Svigerinde (og Husstyrer).

3) Landgreve Carl af Hessen, Fr. VI's Svigerfader, var 17. Aug. 1836 død paa Louisenlund, 92 Aar gl.

Ved Reformationsfesten d. 28. Oktober 1836 blev Bruun Justitsraad, Ørsted og Schönheyder Storkors. I den følgende Tid fortsættes Brevvekslingen. *Den 26. November 1836* besvarer Ørsted et Brev af 18. s. M. (Bruuns Bryllupsdag), som *Bruun* har sendt ham, og omtaler ogsaa heri et Brev fra Fru Bruun af 19. September. Atter udtrykker Ørsted i dette Brev sin Glæde over Opholdet i Viborg:

Intet kunde være mig mere velkomment end de venlige Linier af 18de sidstl., som sendtes mig fra Asmild Kloster. Dette Sted og dets ædle Beboere ere mig uafladelig i glad og taknemmelig Erindring, og det hører til mine kjæreste Udsigter atter at kunne finde alt der saaledes som det var i Sommer; dog vilde jeg, saa stort et Savn det end vilde blive mig, hvis jeg igjen kaldtes til Viborg, dog endnu foretrække at see dets Beboere forplantede herfra, hvor jeg ikke blot til en enkelt Tid men vedvarende kunde have den Nydelse, som denne Kreds skjænkede mig. Karen og Marie dele ganske de samme Følelser, og de ville vist aldrig glemme Asmild Kloster; deres Hjerter tilhøre ganske Frue Bruun.

Modtag derfor, gode Hr. Justitsraad, min hjerteligste Tak for Deres Brev. Jeg haaber, at Frue Bruun tillader, at jeg engang med det første bringer hende min Tak for hendes herlige Brev af 19. Sept. Det har bedrøvet mig meget, baade af Deres Brev og af hendes Forældre at høre, at hun ikke har befundet sig vel i den senere Tid. Dog haaber jeg, at den begyndte Forbedring er gaaet frem. Gud give at hun snart maa vinde fast Sundhed, det eneste, der mangler hende fra at være lykkelig og gjøre Andre lykkelige. Jeg forudsætter, at alle Deres Børn befinder sig vel, og ønsker, at De og vil bringe mig i Erindring hos disse kjære Væsener.

Blandt de mangfoldige Naadesbevisninger, som den til-

endebragte Fest ¹⁾ førte med sig, var der kun faa, som glædede mig saa meget som de, der gik til Viborg. Jeg er overbevist om, at Alle ville finde dem anvendte paa rette Sted; jeg vilde kun ønske, at de havde havt den fulde Betydning, som de burde have ²⁾.

Naar De seer [Justitiarius] Schiønning, [Stiftamtmand] Ahlefeldt, [Biskop] Ølgaard eller nogen af de Andre i Viborg, som De veed at jeg holder af, saa er De vel saa god at bringe dem min Hilsen, og sige dem, at den Godhed og Venlighed, som de have viist mig, er mig i levende Erindring. Men frem for alt kan De ikke bringe Hilsener nok til Deres Reinholdine, til Deres Børn og til Frøken Schønheyder.

Deres inderlig hengivne

Ørsted.

Imidlertid nærmede Ørsteds Fødselsdag d. 21. December sig. Fru Bruun sendte da under en spøgefulld Form — som Gengæld for Opmærksomheden til hendes Fødselsdag — Ørsted en Gave, hvorfor hun *d. 24. December 1836* fik en varm Taksigelse:

»Blandt flere kjære Foræringer, som jeg modtog i Onsdags, var der især een, der glædelig overraskede mig. Den var ledsaget af nogle Linier underskrevet »Overcontrolleur«. Indholdet tyder og paa Overcontrolleuren for Jylland; imidlertid kan Gaven ei komme fra ham, thi, saa vakker en Mand han end er, saa kan dog hverken han eller nogen anden Overcontrolleur i Verden være saa elskværdig som den, der sendte denne Gave; det

¹⁾ Reformationsfesten 1836, 28. Oktbr.

²⁾ Efter »Berlingske Tidende« 28.—29. Oktbr. 1836 var der fra Viborg By ikke andre, der fik Naadesbevisninger, end Bruuns Udnævnelse til Justitsraad, men Ørsted tænker maaske paa Jylland i Almindelighed.

vilde og vel see galt ud med Toldintraderne, hvis man gjorde saadanne Folk til Overcontrolleurer. Det er imidlertid en Trang for mig at bringe den ædle Giver min inderlige Tak, og da en indvortes Stemme, der og bekræftes ved hvad jeg hører, siger mig, at De kjender Giveren, saa vover jeg, stolende paa Deres sædvanlige Godhed, at uleilige Dem med den Commission, at besørge min Tak til dette elskværdige Væsen«.

Han glæder sig over, fortsætter han, af hendes Forældre at høre, at det nu er bedre med hendes Helbred, og tilføjer: »Ja i Sandhed, uagtet al den Kiærlighed og Venlighed, som ogsaa her omgiver mig, føler jeg idelig Savnet af Asmild Kloster og sammes hele elskværdige Befolkning, saa vel de ældre som de ganske unge«. — Han sender de bedste Ønsker i Anledning af Julen og den forestaaende Omveksling af Aaret: »Blandt de Flere, der dele disse Ønsker, er der vist Ingen, hos hvem de ere varmere end Karen og Marie; disse glædede sig og af Hjertet over den kjære Gave, deres Onkel fik til sin Fødselsdag fra Jylland, og velsigne den Haand og det Hjerte, hvorfra den kom«.

Frygten for Fru Bruuns Helbred varede ved gennem hele Vinteren, men fik en heldig Udgang. Derom, saa vel som om Ørsæds og hans Broderdøtres levende Interesse for Asmild vidner følgende Brev af 3. Juni 1837 fra Ørsted til P. D. Bruun:

Skjøndt allerede noget beroliget ved den Efterretning, som Mandagsposten havde bragt Deres Svigerforældre, ventede jeg dog ikke uden Angest paa de yderligere Tidender, som vilde komme med Fredagsposten. Jeg kunde ikke blevet glædeligere overrasket end ved de kjære Linier, hvorved De, bedste Hr. Justitsraad, saa venskabelig meddelte mig umiddelbar Efterretning om det, der laa mig saa tungt paa Hjertet.

Nu er den Bekymring forsvunden, som flere fra Jylland modtagne Efterretninger Tid efter anden havde bragt paa høiere og høiere Punkt, og nu tør jeg gjøre Regning paa ikke at høre andet fra Asmild end hvad godt og glædeligt er. De kan og være forvisset om at jeg veed at sætte Priis paa det særdeles Venskab, som De har viist mig ved at bringe mig det glade Budskab. De kan vel tænke, at dette ogsaa har udbredt Glæde i mine Omgivelser, hvoraf der ere nogle, som selv have havt Leilighed til at kjende det herlige Væsen, for hvis jordiske Liv der var Frygt, og de andre ogsaa have hørt saa meget om hende, at de ere nær ved at dele vor beundrende Kjærlighed og Hengivenhed. Hen paa Formiddagen gik [jeg] hen til Deres Svigerforældre, for at tage Deel i disses Glæde; Karen havde været der noget forud, og havde først der erfaret, hvad Posten havde bragt, da hun var gaaet ud inden hun fik Efterretningen fra mig¹⁾. — Gud velsigne Dem og alle Deres.

Deres inderlig hengivne

Ørsted.

Den 13. Juni skrev Ørsted derpaa, i Anledning af Fødselsdagen d. 18., et Brev til Fru Bruun selv; han omtaler atter det meget Godt og Kjærlige, hvortil han for et Aar siden havde daglig Adgang; han glæder sig over, Gud i sin Naade har sat en ny Beboerinde ind paa Asmild, der maaske en Gang vil give den Slægt, som lever efter ham, et tro Billede af, hvad den nuværende ejer i Moderen, og i hvem han kan vente den samme kjærlige Følelse, som de elskværdige Forældre have forplantet paa deres ældre Børn, og ender tilsidst med følgende Ord:

¹⁾ 27. Maj havde Fru Bruun faaet en Datter (Engel, 1859 g. m. sin Fætter, Fabrikant Bertel Bruun til Bruunshaab).

»De veed, at jeg, under en vis Betingelse, gjerne vilde underkaste mig, at jeg, om Skjæbnen nogensinde igjen skulde føre mig til Viborg, da maatte finde Asmild Kloster øde og tomt; men Udsigten til at hiin Betingelse skal gaae i Opfyldelse er ikke rykket nærmere, siden vi skiltes ad. Jeg skal nu hverken trætte Himlen eller Dem med Bønner eller Ønsker om dette eller hiint; kun beder jeg, at den Gud, som har opholdt det Liv, hvorfor nylig saa mange Hjerter skjælvede, fremdeles vil holde sin mægtige og faderlige Haand over Dem og Deres«.

I Aaret 1838 holdtes atter Stændermøde i Viborg (fra 21. Maj—23. August), og denne Gang var Bruun selv Stænderdeputeret, idet han 30. Januar s. A. som jysk Sædegaardsejer var bleven kongevalgt Medlem. Det venskabelige Forhold til Asmild fortsattes. Vel er der ikke noget Fødselsdagsbrev til Fru Bruun d. 18. Juni; men Ørsted har vel selv personlig overbragt sin Lykønskning. Som sædvanlig mindedes hun og Asmildkredsen Ørsteds Fødselsdag *d. 21. December* og fik som sædvanlig en varm Taksigelse i et Brev fra Ørsted af 29. s. M., hvori han atter ytrer sin Glæde over Asmildkredsen og »dets fromme og elskelige Beboere«, og sender ogsaa de kærligste Hilsener og Ønsker for det nye Aar fra Marie (Ørsted) og i det hele fra, hvad der hører til Broderens Hus. »Hvad jeg ønsker over Dem og over Bruun og over alle de større og mindre Engle, som omgiver Dem, kan De vel selv vide . . .«

Imidlertid gik det længe nærrede Ønske i Opfyldelse. Den 6. Juli 1839 blev Bruun efter foregaaende Prøve udnævnt til Assessor i Højesteret; og Asmild kom saaledes, i al Fald om Vinteren, til at staa »øde og tomt«. Da Ørsted d. 14. Juni, ledsaget af sine Broderbørn Karen og Anders, skulde tiltræde en Rejse til sin Svoger Bull

i Kristiania, sendte han allerede d. 8. Juni i Anledning af den forestaaende Udnævnelse og Fødselsdagen d. 18. et Brev til Fru Bruun. Saa længe det var uvist, om Bruun opnaaede sit og hendes Ønske, fandt han sig forlegen for, hvorledes han skulde tage denne Sag; thi medens han ikke vilde svække et saa kjært Haab, var han ogsaa bange for at nære det, hvis det mulig skulde glippe; Hensynet til, at hun kommer sine Forældre saa nær, at de Bekymringer, hun og Bruun vel nu begynde at føle for deres Børns fortsatte Opdragelse, derved vilde tabe sig, »og fremfor alt, at Deres Sundhed vil vinde ved at forlade det saa kjære, men dog i den umilde Aars-tid meget betænkelige Asmild, har vist ikke mindre Del i min Glæde, end det jeg selv vinder derved, hvilket jeg og, hvis jeg oftere skal til Viborg, vil komme til selv at betale«. Han haaber, at Bruun, trods sin Upasselighed, vil kunne komme tidsnok til at kunne fuldende Prøven i Juni Maaned. »Denne Prøve er iøvrigt noget ubehagelig for en Mand, der er kommet til en vis Alder, men Bruun kan dog vist, med al sin Beskedenhed, ikke have mindste Angst for den«.

Efter derpaa at have givet nogle gode Raad om at auskultere i Højesteret nogle Dage i Forvejen og at have omtalt den forestaaende Rejse til Kristiania, der vil vare til 4. Juli, og hvor hans og Broderbørnenes Tanker d. 18. Juni ville være i Viborg, slutter han:

»Jeg veed ikke, om De kan bringe Bruun min Hilsen, men er han endnu hos Dem, saa bring ham den varm og hjertelig; er han alt paa Reisen, naar De modtager disse Linier, saa faaer jeg uden Tvivl Leilighed til selv at bringe den. Deres søde Børn maa De og hilse paa det hjerteligste. Det glæder mig at kunne fortsætte de venlige Forhold, hvori nedarvet Kjærlighed har bragt mig til disse kjære Væsener. Pigebørnene [5: H. C. Ør-

steds Døtre] glæde sig og af Hjertet til snart at kunne samles med Dem og Deres«.

Dette Brev sendte Fru Bruun til sin Mand, der allerede var afrejst¹⁾. Der er jo intet skjult eller hemmeligt i Ørsteds Venskab for hans Vens Datter, i det hele for Familien paa Asmild. Alt ligger aabent og klart for Dagen. Den mere personlige Brevveksling hører nu op. Hvor højt Bruun satte sin Hustru, og hun ham, vil fremgaa af flere Breve i det følgende.

Fra 14. Oktober til 17. December 1840 holdtes atter Stændermøde i Viborg. Under dette foregik der næppe noget mærkeligt i Forholdet mellem Ørsted og P. D. Bruun. En af Hovedbegivenhederne i denne Session var Sammenstødet mellem Ørsted og Schouw i Anledning af Minoriteternes Ret til at indgive Vota i private Sager. Dette var blevet nægtet i den roskildske Forsamling, hvorover der var indgivet en Klage af et Minoritetsmedlem. Ørsted havde som Kommissarius holdt sig meget tilbage i denne Sag, og han tilraadede Kongen at forelægge Sagen til Stændernes Afgørelse; men Kristian VIII afgjorde Sagen ved et Reskript af 4. Nov. 1840, hvori han gav Klagen Medhold og fastslog Minoriteternes Ret til ogsaa i private Petitioner at indgive Minoritetsvota. Denne Afgørelse vakte stor Forbitrelse i det liberale Parti; og Bankbestyrer Otterstrøm fra Aarhus foreslog at indgive et Andragende til Kongen om, at Reskriptet atter maatte tages tilbage eller forelægges Stænderne.

Sagen kom til Behandling d. 18. November (Bruuns

¹⁾ Fru Bruuns Brev er foreløbig forlagt, saa det ikke kan meddeles for Øjeblikket.

Bryllupsdag) og omtales nærmere af ham i et Brev til Hustruen fra Asmild Kloster *d. 22. November 1840*:

» . . . Den 18. Nov. var jeg i en stadig Kamp i Stændersalen, og det gjorde mig meget ondt, da jeg var kommen i Ro, at jeg kun havde kunnet være saa lidt for Dig . . .¹⁾. — Vil Du sige Din kjære Fader, at jeg har bragt *Ørsted* hans venlige, deeltagende Ord, og at de kjendeligen rørte *Ørsted*, der efter alt at skønne dog lader de Fortrædeligheder, man lader ham vederfares, glide over. — Som jag tidligere har skrevet Dig, blev her Dagen efter at Minoritets Reskriptet her var bleven bekjendt, af Otterstrøm indgivet Andragende om, at Kongen enten vilde tage det tilbage eller forelægge Stænderne det. I Gaar blev det overgivet til en Komitee med 41 Stemmer mod 1 — denne ene var Christen Schouw²⁾. — Det var aftalt blandt de Deputerede slet ikke at tale, men reise sig for Komiteen; dog blev denne Aftale uden al Anledning brudt af den forfængelige Prokurator Nyegaard³⁾. — Otterstrøm motiverede sit Andragende meget godt, og derefter holdt *Ørsted* et langt Foredrag, hvori han søgte at retfærdiggjøre sit eget Forhold og navnlig, at han ingen Deel havde havt i Forestillingen fra Kancelliet som fraværende. — *Schouw*, som selv er blandt de ved Reskriptet fornærmede Deputerede, sagde derpaa nogle faae Ord i en synlig bevæget Tilstand og med en Ild og Kraft, som man ikke tidligere havde seet hos ham, og lagde han fornemme-

1) En lang Skildring af hans uforandrede Følelser for hende og varm Tak til hende for hele det forløbne Tidsrum.

2) Selvejer Christen Skov, valgt af de jydske Landejendomsbesiddere.

3) Overretsprokurator, Justitsraad (senere Etatsraad) *Matthe Bruun Nyegaard* (1789—1877) til Stenalt Gaard ved Randers, valgt til Stænderdeputeret 1836 og 1840. Senere Ejer af Kokkedal ved Hersholt; Ven af Ingemann (Biogr. Leks.).

ligen Vægt paa, at Kongen maatte være urigtig Sagen forebragt, da han havde afgjort en nærgaaende Klage uden at høre dem, mod hvem Klagen var rettet; han ventede paa, at adskillige af dem, som i Roeskilde havde voteret mod Minoritets Votum, vilde tage Plads i næste Stændersession og kunne forsvare deres Færd, men han, som var den eneste, som var her tilstede blandt hine Deputerede, maatte tage til Gjenmæle, den føje Stund, han endnu var Deputeret¹⁾. Schouws Ord gjorde megen Indtryk paa Forsamlingen, og et svagt »Bravo« hørtes. — Der tales om i Forfatningssagen at anbringe et ultra Minoritets Votum, for at Vedkommende ret kunde have sin Forargelse af den Slags Vota. — Det er besynderligt nok, at Navnet Schouw skal i Forsamlingen betegne 2de Deputerede af saa høist forskellige og modsatte Anskuelser (?); jeg har været den eneste Deputerede, som stemte mod Komitee ved Navn, for at den stakkels Biskop ikke skal gjøres Uret²⁾. — Jeg skal endvidere tilføje, at i Castenschjolds oplæste Klage over at Minoritets-Vota vare nægtede i Stænderne i Roeskilde, var bragt den Sigtelse, at Majoriteten havde brugt »den Vilkaarlighed o. s. v.«

Jeg fik i dette Øjeblik et meget kjærkomment Brev fra Justitsraad Guldberg³⁾, hvori han takker mig for den Varme,

¹⁾ Schouws Mandat som kongevalgt Deputeret for Universitetet udløb med denne Session.

²⁾ With havde 28. Oktbr. indgivet et Forslag om Forandring Stænderanordningen. Dagen efter indgaves 6 andre Forslag i lignende Retning, om Skattebevillingsret og lign. Alle Forslag henvistes til den samme Komité. Især Biskop Øllgaard fra Viborg havde talt stærkt imod Forslaget. Komité-Nedsættelse besluttedes med 45 Stemmer mod 3, og derpaa med 44 Stemmer mod 4, at henlægge Petitionen under samme Komité som Withs Forslag.

³⁾ Højesteretsadvokat Ove Emmerich Høegh-Guldberg (1798—1843). I Sagen om Højesteretsadvokaternes Salair havde Bruun været Referent (Ordfører).

hvormed jeg har talt Højesteretsadvokaternes Sag i Stændersalen, og sender mig denne Taksigelse paa Højesteretsadvokaternes Vegne . . .«

Ogsaa i et Brev fra *Asmild Kloster af 29. Nov. 1840* kommer Bruun tilbage til Minoritetssagen, foruden en ret interessant Udtalelse om den jydsk Stænderforsamling i det hele, m. m.:

Jeg søger nu fra mit Arbejde en Vederkvægelse ved en Underholdning med Dig . . . Tak for Dit sidste Brev, jeg kunde heller ikke godt undvære det; vi have nu paa det nærmeste været 2 Maaneder adskilte, og jeg har i den Tid maattet undvære Din kjærlige Omgang og alle de Goder, som en elsket Viv og gode Børn medbringe i et lykkeligt Hjem; min Erstatning herfor har været Slid og Slæb, mueligen til liden Nytte, irriterende Sammenstød med enkelte og ikke forstaaet af Flere; Du kan nu selv vurdere Erstatningen. De Lovtaler, man holder over den jydsk Forsamling, hidrører sikkert fra, at den sees i Frastand; den har vist nok ikke mange conservative Elementer; men for flere Afstemninger kan jeg slet ikke rose den, da Pluraliteten gaaer i Blinde; jeg er ogsaa ganske anderledes vant til at høre Grunde for og imod i min nuværende og tidligere Stilling end dem, man byder mig i Stændersalen.

Jeg skulde i Aftes have hørt Kellermann, som giver Concert i Wiborg, men kunde ikke give saa megen Tid bort; jeg mener imidlertid at faae ham at høre i Morgen.

Om Forsamlingen vil behøve Prolongation og da om 8te eller 4re Dage, kan endnu ikke afgjøres. Bliver det kun 4re Dage, saa kunde jeg endnu om Søndagen gaae med Dampskibet over Kalundborg; men der vil i den sidste Tid komme til at hvile saa meget paa mig, at dette næppe vil være udførligt. Ved mine egne Sager har jeg endnu slet

intet kunnet foretage, og jeg vil saaledes rimeligviis blive nødt til at gaae over Fyen, da Dampskibet kun gaaer hver Søndag.

Et litographeret Portrait af Schouw efter det, som hænger i Roeskilde, er kommet hertil til Subscription; det er særdeles smukt, og jeg ønsker gjerne at eje det. Da de første Exemplarer ere de bedste, vilde Du vel, min kjære Reinholdine, købe det itide . . .

Jeg har i Aften læst Komitee-Betænkningen i Vejsagen. Vil Du sige Din kjære Fader, at den er i det Væsentlige som den Roeskildske, kun at Vejarbeidet in natura, naar Entrepreneurerne ikke melde sig, ikke derved afskaffes inden en bestemt given Tid, — at Parcellerne af Hovedgaarde ogsaa fritages for eet mueligen indtrædende Naturalarbejde, og at adskillige Forandringer ønskes i Vejlinierne, deriblandt, at den fra Holstebro til Hobro lægges tilside og istedet derfor enten en Vej fra Holstebro over Wiborg til Randers eller fra Ringkjøbing til Aarhus over Skanderborg, dog sidste mindst anbefalet¹⁾. — I Discussionen om disse to Vejlinier agter jeg ikke at tage Deel paa Grund af Forholdene, med mindre jeg skulde blive nødt dertil. — Forovrigt er jeg oftest mere misfornøiet med at jeg har undladt at sige noget i Stændersalen, end med hvad jeg har sagt;

¹⁾ I et Brev til P. D. Bruun af 2. Nov. havde Schönheyder (som Rentekammerdirektør) i Anledning af den Stændernes forelagte store Vejsag ytret: »Jeg har Intet imod, at man gjør Vejen fra Randers til Viborg til Hovedlandevei, naar man kun ikke vil, at den skal træde i Stedet for den fra V. til Hobroe, thi saadant er reen Pølsesnak. Mine Colleger vilde imidlertid ved Veianordningens Udarbeidelse ei indlade sig derpaa. — Om Broen vil der i alt Fald ei saa snart blive Spørgsmaal. Stykket fra Veirum Broe til Løvskaal over Koldbeck vilde naturligvis først blive at gjøre i Stand . . .«

men jeg er saa optaget med mine egne Sager¹⁾, og det gaaer fra den ene Sag til den anden, saa man næppe har Pustorum til at tænke sig om, før Ordet er fløjet bort, som skulde have været modsagt . . .

Klokken er snart 1, fortsætter han, og det er blevet koldt i Værelset. Efter en varm Taksigelse til hende for al hans Lykke, fortsatte han derpaa næste Aften (d. 30. Nov.); han har nu hørt Kellermann, som har grebet ham stærkt, hvorfor hun endelig maa høre ham, naar han fra Viborg kommer til København; fornyet Tak til hende for et nyt Brev. Derpaa tilføjer han om Minoritets-sagen:

. . . Vil Du ligeledes takke Din kjærlige omhyggelige Fader for hans Brev og i Anledning af dets Indhold sige ham, at jeg altid har fundet det tvivlsomt, om Anordningen hjemlede Minoritets Votum i private Petitioner; men det er heller ikke det, hvorom der egentligen i denne Sag er Spørgsmaal; Realiteten vil man sikkert slet ikke holde sig til; men Sagen er, at K[ongen] har gjort en i det mindste tvivlsom Fortolkning gjældende i Stænderanordningen, uden at høre Stænderne, i et Kabinets-Rescript, imod saa godt som alle Forestillinger, og saadant kan lede til meget betænkelige Indgreb i Stænder-Institutionen; dersom Sagen havde været forelagt Stænderne, kunde det jo gjerne være, at man havde fundet, at Minoritets Votum ikke bør udelukkes, skjøndt jeg ikke troer det, da det svækker Petitionens Kraft og leder til mange Synderligheder . . .

Stændersamlingen skulde dog ikke slutte saa tidligt, som Bruun havde ventet. Først den 14. December kom

¹⁾ ɔ: de Sager, han selv havde med at gøre (som Komitè-Medlem, Referent o. s. v.), ikke hans private Sager. — I Brevene omtales oftere, at han ikke har haft Tid til at beskæftige sig med disse.

Komitèbetænkningen i Otterstrøms Andragende til »foreløbig« Behandling. Under denne beklagede Ørsted, at der skulde være Uenighed mellem ham og Præsidenten, hvorpaa Schouw svarede, at det heller ikke havde været ham behageligt: »Men jeg har ved denne som ved alle andre Lejligheder haft Prøver paa den høje Grad af Humanitet, hvormed den kongelige Kommissarius behandler den, der er af en anden Mening end han selv.« — Den endelige Behandling fandt derpaa Sted d. 19. December, og i det følgende Slutningsmøde takkede Ørsted atter Forsamlingen for dens Velvilje o. s. v. og endte med en varm Tak til Schouw: ». . . ligesom jeg og tør tro, at vort personlige Venskab i det mindste intet har tabt ved de nye Berørelser, hvori vi herved ere komne med hverandre.« Schouw ytrede i sin Svartale sin Glæde over, at det netop var Ørsted, »der har bragt og skal bringe vort Budskab (til Kongen); der var ingen, hvem vi hellere ønskede dette Hverv.«¹⁾

Men Kong Kristian VIII havde en anden Mening end Ørsted. Ved de nye Udnævnelser af Stænderdeputerede (1842) blev Schouw, meget mod Ørsteds Ønske, forbigaaet som kgl. udnævnt Repræsentant for Universitetet og var saaledes udelukket fra Stænderforsamlingen²⁾. Det var i den Anledning, at man i 1842 skænkede Schouw en Gaard i Viborg, en gammel Klosterbygning, den nu saakaldte Karnapgaard i Skt. Mogensgade, for at han som Grundejer kunde blive valgt til Deputeret i Nørrejylland. Dette skete ogsaa ved de ny Valg i Jylland 1847.

I Aaret 1841 blev Bruun af de mindre Landejendoms-

¹⁾ Viborg Stændertidende 1840, Sp. 1300 ff.; 2204; 2335; 2832; 2834.

²⁾ Koch: A. S. Ørsted, S. 139; Biogr. Leks. (Schouw).

besiddere valgt til Deputeret for 8. Valgkreds (Mols, Sønder- og Østerlisbjerg Herreder i Randers Amt). Som Deputeret herfor gav han Møde i den mindeværdige Samling d. 12. Oktober—20. December 1842. Til Ørsted havde Forholdet stadig været venskabeligt, ogsaa fra det liberale Partis Side. Endnu i Maj 1842 opfordrede saaledes H. N. Clausen, *Schoww* m. fl. til at yde Bidrag til, at en af Bissen i 1838 udført Gibsstatue af Ørsted kunde blive hugget i Marmor; ogsaa P. D. Bruun tegnede sig for et Bidrag.

Da P. D. Bruun i 1838 var bleven kongevalgt Stænderdeputeret, hed det om ham i den satiriske Stændervise:

Fra Klosteret en Mand vi fik,
som vistnok meget vejer,
han kjender grant den fine Skik,
han hilser, smiler, nejer.

Verset er lavet af den som Selskabsmand bekendte Stiftsprovst Hald i Aalborg; Stændervisens anden Forfatter, Herredsfoged With, oplyser, at Grunden var, at Bruun, »da han første Gang var i Stænderne, forekom os noget for zierlig«¹⁾. Ørsted omtaler Bruuns store Beskedenhed. Hvor stor en Anerkendelse Bruun havde vundet i Stænderforsamlingen i de forløbne Aar, navnlig som Ordfører (Referent) for flere juridiske og lignende Sager, viste sig nu. Med 48 Stemmer mod tre, der faldt paa Kammerjunker Lüttichau til Store Grundet (den senere Krigsminister, 1864 Chef for Artilleriet i Dannevirkestillingen), blev han valgt til Forsamlingens Præsident, hvorpaa Lüttichau med 33 Stemmer valgtes til Vicepræsident.

Ørsted, der i Decbr. 1841 var bleven Gehejmestats-

¹⁾ Dette Tidsskr., 3. R. V, 151; VI, 154.

minister, udtalte som sædvanlig sin Glæde over atter at skulle mødes med de nørrejydske Deputerede og haabede paa fortsat Velvilje. Hans gamle Ven, Kammerraad Wulff til Nørre Nebel Mølle, udtalte atter sin inderlige Glæde over at se »den ædle Mand i Forsamlingen, der i sjelden Grad besidder Hans Majestæts Tillid, som Nationens Højagtelse og Kjærlighed.« Bruun selv takkede for Forsamlingens Tillid og viste snart som Schouws Efterfølger de samme Egenskaber, der ogsaa senere udmærkede ham som Landstingsformand og som af en politisk Tilhænger, der kendte hans Færd nøje, skildres med følgende Ord: en skarp formel Sans, grundigt Kendskab til Lovgivningen og den politiske Udvikling, urokkelig Retsindighed og stor Humanitet og en sikker, om end i de mildeste Former klædt Bestemthed i sin Afgørelse¹⁾.

Hvorledes Bruun selv opfattede sin Stilling, har han skildret i et Brev til sin Hustru, dat. Asmildkloster, d. 27. Oktober [1842]:

. . . Jeg har i Aften undskyldt mig hos Schønnings²⁾ fornemmeligen for at skrive til Dig; det er vistnok ogsaa den Undskyldnings Grund, vedkommende vil finde antageligst. — Jeg har det med Undtagelse af mit Savn af og Længsel efter Dig og Vore ganske godt, og kan vel med den anførte Undtagelse sige meget godt; naar jeg kommer hjem om Aftenen i min lille Stue med en snurrende The Maskine paa Bordet, kan jeg ikke nægte, at ofte det Ønske paatrænges mig, at have Dig . . . ved min Side og Børnene omkring mig, men jeg gaaer da over til mine Forretninger. — Det er vistnok en høist interessant Stilling, Præsident i en Stænder-

1) C. St. A. Bille: »Biografisk Leksikon« III, 179. — Nørrejydske Stændertidende 1842 Sp. 140 o. fl. Steder.

2) Justitiarius i Overretten.

forsamling: gid jeg ogsaa maa sige det til Enden; det at lede og styre en Forsamling af 52 Mænd, der lyde Lyden af den lille Kløkke, har noget meget imponant hos sig, men at lede Gangen i Forhandlingerne og at iagttage, at i Forretnings-Ordenen Intet gaaer tabt, kræver ogsaa en Agtpaagivenhed og en Umsicht, som jeg ikke kan nægte stundom gjør mig noget ængstelig. Mit Herredømme bruger jeg, som Du vel kan forudsætte, med Mildhed og Moderation, og om end nogle kunde mene, at jeg skulde regjere noget mere, saa er jeg dog vis paa, at hvis Regimentet skulde komme til Anvendelse paa dem, vilde de dermed kun være lidet tilfredse.

Endnu har jeg ikke besøgt alle mine Venner i Viborg, jeg har kun en Timestid at anvende dertil om Eftermiddagen, og den er snart forløben . . .

Det glæder mig, at din Fader er fornøjet med de faae Ord, jeg sagde ved mit Valg til Præsident; lange Taler veed Du jeg holder ikke af . . .

Alt syntes saaledes at skulle gaa godt og fredeligt. Da kom pludselig, som Lyn fra en klar Himmel, Sammenstødet med Ørsted d. 21. November 1842, der skulde faa vidtrækkende Følger og berøve Ørsted for stedse hans Folkeyndest.

Ogsaa om denne Sag, om Bruuns følgende Forhold til den af ham stadig beundrede Jurist og humane Personlighed og om hans senere Stilling til Rigsretssagen 1855—56 indeholder Familiearkivet nogle Oplysninger, som senere skulle meddeles.
